

μια συζήτηση με την Ελένη Σκάρκου και τον Γιάννη Γεωργίου

Πρόσωπα της υψηλής τεχνολογίας

Αντώνης Πλέσσας

1ο μέρος

Η αλματώδης ανάπτυξη της ψηφιακής τεχνολογίας αποτέλεσε για τους μουσικούς ένα πεδίο πρόκλησης καθώς κλήθηκαν - θέλοντας και μη πολλές φορές - να γνωρίσουν ένα νέο πλαίσιο δυνατοτήτων, που άλλαζε σχεδόν καθημερινά και να δουλέψουν μέσα σ' αυτό.

Με την χρήση και την εξοικείωση ξεπεράστηκαν, σχετικά γρήγορα, οι αρχικές αφοριστικές απλουστεύσεις, υπέρ ή κατά των νέων μέσων. Όμως και σήμερα όσοι μουσικοί αποφασίζουν να «κάνουν το βήμα», έχουν ακριβώς τους ίδιους προβληματισμούς με τους πρωτοπόρους. Το τεχνολογικό τοπίο μεταλλάσσεται συνεχώς και πάντα μοιάζει μπερδεμένο. Οι απόψεις προσωπικοτήτων του χώρου θα μας βοηθήσουν να προσεγγίσουμε και να κατανοήσουμε καλύτερα τον χώρο της τεχνολογίας. Από πού λοιπόν να ξεκινήσουμε;

Αρχίζοντας την νέα αυτή σειρά, συζητάμε, για όλα αυτά και για πολλά άλλα, με τον Αντώνη Πλέσσα, έμπειρο γνώστη των νέων τεχνολογιών στα πεδία της μουσικής παραγωγής και της εκπαίδευσης.

Ε. Σ. Διανύοντας πλέον την τρίτη δεκαετία χρήσης της υψηλής τεχνολογίας στους τομείς της επιστήμης και της τέχνης, πιστεύεις πως υπάρχουν μουσικοί που την αντιμετωπίζουν με δυσπιστία;

Α. Π. Στο εξωτερικό η αντιμετώπιση υπήρξε εξ αρχής θετική. Στη χώρα μας αντιθέτως οι δυνατότητες της τεχνολογίας αντιμετωπίστηκαν από την πλειοψηφία αν όχι αρνητικά, σίγουρα με σκεπτικισμό.

Μόνο την τελευταία δεκαετία έχουμε σαφή δείγματα ότι υπάρχει μια σταδιακή αναγνώριση του τρόπου με τον οποίο η χρήση των σύγχρονων εργαλείων μπορεί να βοηθήσει δημιουργούς και εκτελεστές στην υλοποίηση του μουσικού τους έργου.

Ε.Σ. Συνθέτες μη εξοικειωμένοι με την τεχνολογία, μπορούν ως απλοί χρήστες να παρακολουθήσουν τη γρήγορη εξέλιξη της χωρίς να χρειάζεται να εμβαθύνουν στα τεχνικά χαρακτηριστικά;

Α.Π. Να ξεκινήσω λέγοντας ότι δεν είναι υποχρεωτικό για ένα δημιουργό να ασχολείται ενεργά με όλα τα θέματα που αφορούν την εξέλιξη της τεχνολογίας.

Το στήσιμο ενός χώρου εργασίας, η επιλογή, συντήρηση και αναβάθμιση του εξοπλισμού του μπορούν να ανατεθούν σε κάποιο άτομο ή φορέα που ασχολείται με αυτό το κομμάτι της παροχής υπηρεσιών.

Για να απαντήσω τώρα στο ερώτημά σας ο αναγκαίος βαθμός εμπάθυνσης εξαρτάται από τον τρόπο προσέγγισης της μουσικής δημιουργίας και την επιζητούμενη ηχητική αρτιότητα του τελικού προϊόντος.

Οι διαφορετικοί τρόποι δημιουργίας προϋποθέτουν και διαφορετικές προσεγγίσεις. Άλλες ανάγκες σε εξοπλισμό και εμπάθυνση χρειάζεται ένας συνθέτης που προσεγγίζει τη δημιουργία μέσα από την παρτιτούρα στην ηλεκτρονική της μορφή και άλλες ένας που καλείται να επενδύσει μουσικά ένα ντοκιμαντέρ ή μια διαφήμιση.

Πέραν της διαδικασίας σύνθεσης, εξαιρετικά σημαντική είναι και η αποτύπωσή της σε ένα τελικό προϊόν (αρχείο ήχου, DAT, audio CD) και εδώ οι ανάγκες (demo ή επαγγελματική παραγωγή) προσδιορίζουν το υπόβαθρο των απαιτούμενων γνώσεων και φυσικά το επίπεδο του εξοπλισμού.

Γ. Γ. *Αν παρ' όλα αυτά κάποιος δημιουργός εξακολουθεί να είναι αρνητικός στη χρήση της, πόσο εύκολη θα είναι η συνεργασία του με παραγωγούς, ηχολήπτες και μουσικούς στο άμεσο μέλλον;*

Α. Π. Ακόμα και στην περίπτωση που ένας δημιουργός για δικούς του λόγους επιλέξει να μην αξιοποιήσει τα σύγχρονα εργαλεία μια γενική κατανόηση του ρόλου τους στα πλαίσια μιας παραγωγής είναι πάντα χρήσιμη.

Ε. Σ. *Πιστεύεις πως μπορεί να ανταπεξέλθει στο κόστος του εξοπλισμού ο μουσικός στην Ελλάδα και τελικά αξίζει η επένδυση αυτή;*

Α. Π. Το κόστος κτήσης του εξοπλισμού δεν διαφέρει σε γενικές γραμμές από αυτό που ο κάθε ευρωπαίος καλείται να πληρώσει. Στην περίπτωση πάλι που κάποιος διαπιστώνει διαφορές στις τιμές ανάμεσα στη χώρα μας και σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορεί να παραγγείλει τον εξοπλισμό του από όπου θέλει μέσω διαδικτύου.

Το ύψος της επένδυσης σε εξοπλισμό καθορίζεται από τους τομείς που θέλει να δραστηριοποιηθεί ο συνθέτης. Το κόστος στησίματος ενός προσωπικού χώρου εργασίας με στόχο την προετοιμασία ραδιοφωνικών εκπομπών διαφέρει σημαντικά από εκείνο για την παραγωγή δισκογραφικών παραγωγών.

Η αξιολόγηση μιας επένδυσης σε εξοπλισμό δεν μπορεί να γίνεται στα στενά πλαίσια του κόστους κτήσης του, αλλά σε συνάρτηση με τον βαθμό στον οποίο σε βάθος χρόνου μπορεί να συνεισφέρει στην έκφραση του ταλέντου και των ιδεών του δημιουργού.

Γ. Γ. *Μέχρι και τα μέσα της προηγούμενης δεκαετίας υπήρχε σαφής απάντηση στο ερώτημα της αγοράς Mac ή PC. Έχουν αλλάξει τα δεδομένα στις μέρες μας;*

Α. Π. Σε επίπεδο λειτουργικού παραμένω θερμός υποστηρικτής της πλατφόρμας OS X της Apple. Οι νέοι Intel based Mac παράλληλα με τον Mac OS X τρέχουν και Windows XP. Με την ποιότητα κατασκευής και αισθητική των υπολογιστών της Apple να υπερέχει του ανταγωνι-

σμού στα ίδια πλαίσια τιμών η απάντηση είναι πιο ξεκάθαρη από ποτέ.

Γ. Γ. *Ας περάσουμε τώρα στο κεφάλαιο που ονομάζεται δημιουργία... Η σύγχρονη δημιουργία έχει επηρεαστεί ουσιαστικά από την τεχνολογία, ή εξακολουθούμε να χρησιμοποιούμε τη γνωστή μας αρμονία, εκτελεσμένη από μικροκλώματα αντί δοξαριών;*

Α. Π. Στη διάρκεια των αιώνων οι τεχνολογικές εξελίξεις ήσαν ανέκαθεν πηγή έμπνευσης και πειραματισμού για τους δημιουργούς. Η προσέγγιση στον τρόπο αξιοποίησης των εργαλείων μπορεί να διαφέρει από δημιουργό σε δημιουργό αυτό όμως που μετρά είναι κατά πόσο η χρήση τους ήταν προς όφελος του έργου.

Γ. Γ. *Πόσο έχει συμβάλει στην παραγωγική διαδικασία η διάθεση μεγάλου μέρους του hardware εξοπλισμού σε μορφή plug-ins;*

Α. Π. Τα πλεονεκτήματα χρήσης ηλεκτρονικών οργάνων ή επεξεργαστών σήματος σε μορφή Plug-in είναι πολλά (ευκολία μετακίνησης, μικρότερο κόστος απόκτησης, εύκολη δυνατότητα αναβάθμισης λειτουργιών κ. λ. π.). Κατά αυτή την έννοια μέσω των plug-ins οι δημιουργοί αποκτούν ευκολότερη πρόσβαση σε πλήθος χρήσιμων εργαλείων. Για μένα το θέμα δεν είναι η υλική ή σε μορφή λογισμικού χρήση των εργαλείων αλλά ο τρόπος με τον οποίο αξιοποιούνται στα πλαίσια της παραγωγής του μουσικού έργου.

Ε. Σ. *Περνώντας σε προσωπικό επίπεδο, πώς έχει επηρεάσει τη μουσική σου η τεχνολογική εξέλιξη;*

Α. Π. Η τεχνολογική εξέλιξη δεν έχει επηρεάσει την μουσική μου αλλά τον τρόπο και τα εργαλεία με τον οποία αυτή παράγεται...

Ε. Σ. *Δηλαδή, ξεκινώντας κάποιο project εργάζεσαι με τα παραδοσιακά εργαλεία χαρτί και μολύβι ή τα αντικατέστησες με το ποντίκι και την οθόνη;*

Α. Π. Δεν χρησιμοποιώ καθόλου τα παραδοσιακά εργαλεία. Προσεγγίζω τη δημιουργική διαδικασία αντλώντας έμπνευση από πλήθος διαφορετικών ηχητικών (μια σειρά συγχορδίων, ένα ήχος, ένα ρυθμικό σχήμα, ένα μοτίβο), ή και άλλων ερεθισμάτων, όπως εικόνες, στίχοι, κείμενα κ.α.

Γ. Γ. Θα ήθελες να μας περιγράψεις τα στάδια από την έμπνευση στην ολοκλήρωση της τελευταίας σου προσωπικής δουλειάς «Tales of the Water» και το πώς πέτυχες την ισορροπημένη συνύπαρξη του προηχογραφημένου υλικού με τη σύμπραξη κορυφαίων Ελλήνων και ξένων μουσικών;

Α. Π. Σε ότι αφορά την έμπνευση, σας παραθέτω το σημείωμα που έγραψα για το CD:

«Για τους χειμώνες και τα καλοκαίρια που πέρασα μέσα και κάτω από το νερό, για τις φουρτούνες και τις νηνεμίες, τις λιακάδες και τις συννεφίες, τις ώρες της ονειροπόλησης, της προσμονής, τη δύναμη του νερού σε κάθε του μορφή να ξεκαθαρίζει και να εξαγνίζει.»

Συνθέτοντας αυτό που αρχικά με απασχολεί είναι το πώς θα εκφράσω όσο γίνεται πιο ξεκάθαρα και αποτελεσματικά τις ιδέες μου. Η προσέγγιση από σύνθεση σε σύνθεση διαφέρει. Κάποιες φορές μπορεί να υπάρχει κάποια συγκεκριμένη ιδέα, ενώ άλλες ένα ερέθισμα αναπτύσσεται στην πορεία μέσα από κάθε είδους πειραματισμούς.

Η σύνθεση και ενορχήστρωση των συνθέσεων στο Tales of the Water έγινε σε εξαιρετικά απλό σύστημα που αποτελείται από ένα πρόγραμμα εγγραφής - επεξεργασίας μουσικών ακολουθιών και μια απλή μονάδα παραγωγής ήχου συμβατή με τις προδιαγραφές General MIDI. Η προσέγγισή μου ήταν ότι αν επιτύχω μέσω μιας απλής γεννήτριας ήχων να ακούγονται οι συνθέσεις ισορροπημένες, διατηρώντας παράλληλα την συναισθηματική τους φόρτιση, τότε η διαδικασία παραγωγής θα βοηθούσε στο ραφινάρισμα του αποτελέσματος και όχι στο να αποκρύψει ή ωραιοποιήσει αδυναμίες.

Η παραγωγή υπήρξε αρκετά σύνθετη γιατί περιείχε μουσικές εκτελέσεις από 22 σολίστες σε διαφορετικά μου-

σικά είδη με πολλά σολιστικά μέρη. Για να αξιοποιήσω το περιορισμένο του διαθέσιμου χρόνου των μουσικών και προκειμένου να εξοικονομήσω χρόνο και κόστος στο στούντιο ετοίμασα και έστειλα σε κάθε μουσικό ένα audio CD που σε μορφή οδηγού περιείχε τις ενορχηστρωμένες συνθέσεις στις οποίες θα συμμετείχε, καθώς και έναν ή περισσότερους οδηγούς σε μορφή παρτιτούρας ανάλογα με την μελωδία ή τον αυτοσχεδιασμό που θα έπαιζε. Τα παραπάνω τα συνόδευε ένα κείμενο με αναφορά σε όλα όσα αφορούν το σκεπτικό του έργου και της παραγωγής που θα βοηθούσαν την προετοιμασία των μουσικών πριν την ηχογράφησή τους στο στούντιο.

Στο Tales of the Water χρησιμοποιήθηκαν και ηλεκτρονικά όργανα για να συνεισφέρουν στη δημιουργία της ατμόσφαιρας που ήθελα σε κάποιες από τις συνθέσεις. Η διαμόρφωση των τελικών ηχοχρωμάτων παρέμεινε ανοιχτή ως και μετά το πέρας των ζωντανών ηχογραφήσεων προκειμένου μέσω επεξεργασίας ή και αλλαγής να επιτευχθεί η ζητούμενη ισορροπία.

Μετά το πέρας των ηχογραφήσεων άφησα να περάσει ένα διάστημα 2 μηνών ώστε να δω το σύνολο του έργου πιο αντικειμενικά. Αυτό βοήθησε στο τελικό, αρκετά εκτενές και ιδιαίτερα δημιουργικό στάδιο επεξεργασίας που προηγήθηκε των μίξεων. Κλείνοντας αυτή την ενότητα πρέπει να πω ότι την μουσική παραγωγή ακολούθησε η επιλογή των συνεργατών για την προετοιμασία του εικαστικού μέρους ενώ μέσω της εταιρείας μου «Μουσική ΕΠΕ» επιμελήθηκα και τη διαδικασία της βιομηχανικής παραγωγής και διάθεσης του έργου στην Ελληνική και διεθνή αγορά.

Ε. Σ. Βάσει ποιων κριτηρίων αποφάσισες τα μέρη της ενορχήστρωσης που θα ηχογραφηθούν με φυσικά όργανα και εκείνα που θα παραμείνουν ως έχουν;

Α. Π. Έχω να κάνει με αυτό που αναζητώ να ακούσω. Αν πρόκειται για ακουστικό ή ηλεκτρικό όργανο επιλέγω τον σολίστα του οποίου το ύφος και η αίσθηση θα συνεισφέρει στο μουσικό αποτέλεσμα. Αν πάλι πρόκειται για μια αίσθηση που επιδιώκω να εκφραστεί μουσικά τότε αναζητώ στις ηχοθήκες μου το υλικό που με την κατάλληλη επεξεργασία θα πετύχει το αποτέλεσμα.

Γ. Γ. Από τις πιο ενδιαφέρουσες παραγγελίες που μπορεί να δεχτεί ένας συνθέτης είναι να γράψει μουσική για ντοκιμαντέρ. Σε λίγο καιρό, σε πρώτη παγκόσμια εκτέλεση, θα προβληθεί στο Πλανητάριο του Ευγενιδείου Ιδρύματος το έργο «Η μουσική των Σφαιρών» σε σύνθεση Μίμη Πλέσσα. Η διάρκειας 40 λεπτών μουσική ηχογραφήθηκε στο στούντιο σου. Μίλησέ μας για τις προκλήσεις αυτής της δουλειάς.

Α. Π. Η «Μουσική των Σφαιρών» αποτελεί την πλέον ενδιαφέρουσα μουσικά και προκλητική τεχνολογικά, εργασία που έχω αναλάβει. Αναφέρεται στο ταξίδι του ανθρώπου στους πλανήτες του ηλιακού μας συστήματος. Η μουσική σε απόλυτο συγχρονισμό με την εικόνα κινείται από το κλασικό στο πρωτοποριακό, από την jazz στο ethnic, από το ambient στη electronica κ.ά.

Η πρόκληση τεχνολογικά εδω ήταν να στήσεις ένα περιβάλλον που θα μπορούσε να αντιμετωπίσει τις απαιτήσεις διευκολύνοντας με κάθε τρόπο την δημιουργική δια-

Η κονσόλα αντικαταστάθηκε από το software των υπολογιστών.

δικασία. Οι συχνές αλλαγές ανάμεσα στα διαφορετικά μουσικά ιδιώματα και η ανάγκη διαρκούς πρόσβασης σε κάθε είδους ηχητικό υλικό οδήγησαν στην πρόκληση της διαχείρισης μουσικών ακολουθιών που σε κάποια στιγμή έφτασαν να έχουν 80 ή και περισσότερα MIDI & Audio tracks.

Πλήθος σημειώσεων, εξαιρετικά επιμελής ταξινόμηση, καθημερινή δημιουργία αντιγράφων ασφαλείας και εκτενές σε κάθε επίπεδο editing αποτέλεσαν την καθημερινή ατζέντα για τους 4 και πλέον μήνες που κράτησε η παραγωγή του έργου. Το ευχάριστο είναι ότι το αποτέλεσμα δικαιώνει κάθε δευτερόλεπτο παρακολούθησης της προβολής.

Ε. Σ. Κυρίαρχη επιθυμία του συνθέτη όμως, εκτός από την επένδυση θεατρικών, κινηματογραφικών παραγωγών και ντοκιμαντέρ, είναι να αποτυπωθεί δισκογραφικά το έργο του. Ποια πιστεύεις πως είναι η θέση της δημιουργίας σήμερα στη δισκογραφία; Υπάρχει χώρος για συνθέτες που δεν επικεντρώνονται στη λεγόμενη εμπορική μουσική;

Α. Π. Βρισκόμαστε μπροστά σε μεγάλες αλλαγές. Η μετάβαση από την βιομηχανική εποχή στην εποχή της πληροφόρησης επηρεάζει αναπόφευκτα και την μουσική βιομηχανία. Ό,τι ξέραμε για αυτήν αλλάζει καθημερινά και θα αλλάξει δραστηριότερα στο επόμενο διάστημα. Νέες επιχειρηματικές δραστηριότητες, ιδέες κάθε είδους, υπέρμαχοι των αλλαγών και οπισθέλκουσες δυνάμεις διασταυρώνουν τα ξιφη τους για μια θέση στο νέο σκηνικό.

Η Ελλάδα αποτελεί μια ιδιαίτερη, εξαιρετικά μικρή και με πολλές στρεβλώσεις, αγορά. Οι Έλληνες δημιουργοί που δεν δραστηριοποιούνται στο χώρο της «εμπορικής» -

κατά τα Ελληνικά δεδομένα- δισκογραφίας πρέπει να αναζητήσουν διεξόδους στην παγκόσμια αγορά μέσω των δυνατοτήτων που προσφέρονται σήμερα στο διαδίκτυο. Αυτό που βιώνουμε είναι ότι ενώ παράγεται έργο, αυτό φιμώνεται προς χάρη της κερδοφορίας των ολίγων με τη συρρίκνωση των διαθέσιμων επιλογών στα δισκοπωλεία και τον αποκλεισμό από το ραδιόφωνο.

Στα τέλη Νοεμβρίου θα παρουσιάσω μια εισήγηση με θέμα: «Ο ανεξάρτητος δισκογραφικά δημιουργός - παραγωγός την εποχή της ψηφιακής επανάστασης» το κείμενο της οποίας οι αναγνώστες σας θα μπορούν να διαβάσουν στον δικτυακό μου τόπο www.aplessas.gr και τον δικτυακό τόπο των ανεξάρτητων Ελλήνων δημιουργών www.makemusic.gr.

Το κέντρο οπτικοακουστικού ελέγχου στο νέο Ψηφιακό Πλανητάριο του Ευγενίδειου Ιδρύματος